

บทที่ 7 กำไรระหว่างบริษัทในหุ้นกู้ (Intercompany Profit Transactions – Bonds)

การออกจำหน่ายหุ้นกู้ของบริษัท ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการระดมทุนที่ธุรกิจจำนวนมากนิยมปฏิบัติ โดยบริษัทผู้ออกหุ้นจำหน่ายจะให้ดอกเบี้ยเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ลงทุน เพื่อให้ตัดสินใจลงทุนในหุ้นกู้ของบริษัทตน ราคาจำหน่ายของหุ้นกู้จึงขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยตามใบหุ้น คือ หากอัตราดอกเบี้ยตามใบหุ้นสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด หุ้นกู้จะมีราคาจำหน่ายที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้ ในทางตรงกันข้าม หากอัตราดอกเบี้ยตามใบหุ้นต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดหุ้นกู้จะมีราคาจำหน่ายที่ต่ำกว่าราคาที่ตราไว้

กรณีที่บริษัทในเครือมีการลงทุนในหุ้นกู้กันเองระหว่างบริษัท เสมือนเป็นการซื้อคืน เมื่อต้องจัดทำงบการเงินรวมจะถือว่ามีการขายหุ้นกู้ระหว่างกันจึงต้องตัดบัญชีที่เกี่ยวข้อง เช่น บัญชีหุ้นกู้ บัญชีส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ และบัญชีดอกเบี้ยรับ กับบัญชีดอกเบี้ยจ่าย หากราคาที่ออกจำหน่ายครั้งแรกต่างจากราคาที่ซื้อคืนโดยบริษัทในเครือต้องรับรู้ส่วนต่างนั้นในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมทันที ซึ่งจะเกิดขึ้นกรณีที่บริษัทที่ลงทุนในหุ้นกู้มิได้ซื้อหุ้นกู้จากผู้ถือหุ้นโดยตรง แนวทางการตัดบัญชีเพื่อจัดทำงบการเงินรวมจึงแยกศึกษาเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. การซื้อหุ้นกู้ระหว่างกันโดยตรงจากบริษัทผู้ออกหุ้นกู้
2. การซื้อหุ้นกู้ระหว่างกันจากบุคคลภายนอก

การซื้อหุ้นกู้ระหว่างกันโดยตรงจากบริษัทผู้ออกหุ้นกู้

การลงทุนซื้อหุ้นกู้นั้น อาจซื้อในราคาที่ตราไว้สูงกว่าหรือต่ำกว่าราคาที่ตราไว้ ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยตามใบหุ้นกับอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดเป็นสำคัญ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น การซื้อหุ้นกู้ระหว่างกันโดยตรงจากบริษัทผู้ออกหุ้นกู้นั้นทำให้บัญชีหุ้นกู้ (สุทธิ) ทางด้านผู้ออกหุ้นกู้และบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ทางด้านผู้ลงทุนในหุ้นกู้ มีราคาตามบัญชีที่เท่ากัน เมื่อต้องตัดรายการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม จึงมีเพียงการตัดบัญชีสินทรัพย์ (บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้) และบัญชีหนี้สิน (บัญชีหุ้นกู้-สุทธิ) ระหว่างกัน ดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายระหว่างกันเท่านั้น ไม่มีการรับรู้ผลต่างเข้างบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมแต่อย่างใด

ตัวอย่างที่ 1 วันที่ 1 มกราคม 25X1 บริษัทพาณิชย์ จำกัด ออกหุ้นกู้ราคาที่เราไว้ 1,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 10% กำหนดจ่ายดอกเบี้ยปีละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม อายุไถ่ถอน 5 ปี

บริษัทสาธิต จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัทพาณิชย์ จำกัด ลงทุนซื้อหุ้นกู้ซึ่งมีราคาที่เราไว้ 100,000 บาท ในวันที่ออกจำหน่ายด้วยราคาที่บริษัทพาณิชย์ จำกัด กำหนดไว้แตกต่างกันดังนี้

กรณีที่ 1 จำหน่ายในราคาที่เราไว้

กรณีที่ 2 จำหน่ายในราคาที่สูงกว่าราคาที่เราไว้

กรณีที่ 3 จำหน่ายในราคาต่ำกรกว่าราคาที่เราไว้

กรณีที่ 1 จำหน่ายในราคาที่เราไว้

บริษัทสาธิต จำกัด ซื้อหุ้นกู้ 10% (ซื้อ 100,000 บาท จาก 1,000,000 บาท) จากบริษัทพาณิชย์ จำกัดในราคาที่เราไว้ คือ 100,00 บาท รายการบันทึกบัญชีของทั้งสองกิจการเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกุ่มีดังต่อไปนี้

บริษัทพาณิชย์ จำกัด			บริษัทสาธิต จำกัด		
วันที่ 1 มกราคม 25X1 วันออกหุ้นกู้					
เงินสด	1,000,000		เงินลงทุนในหุ้นกู้	100,000	
หุ้นกู้		1,000,000	เงินสด		100,000
(บันทึกการออกจำหน่ายหุ้นกู้)			(บันทึกการลงทุนในหุ้นกู้)		
วันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม 25X1					
ดอกเบี้ยจ่าย	50,000		เงินสด	5,000	
เงินสด		50,000	ดอกเบี้ยรับ		5,000
(บันทึกการจ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ 1,000,000 x 10% x 6/12)			(บันทึกการรับดอกเบี้ยหุ้นกู้ 100,000 x 10% x 6/12)		

รายการตัดบัญชีในกระตาดำการเพื่อจัดำการการเงินรวม แสดงในรูปของสมุดรายวันได้ดังนี้

พ.ศ. 25X1		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ม.ค.	1	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000	-	100,000	-
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000	-	100,000	-
		ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย (ตัดบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันประจำปี)		10,000	-	10,000	-

ในปีต่อไป รายการปรับปรุงและตัดบัญชีในกระตาดำการเพื่อจัดำการการเงินรวมจะปฏิบัติเช่นเดียวกับรายการปรับปรุงและตัดบัญชีในวันที่ 31 ธันวาคม 25X1

กรณีที่ 2 จำหน่ายในราคาที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้

สมมติบริษัทภำษิต จำกััด ออกจำหน่ายหุ้นกู้ซึ่งมีราคาตราไว้ 1,00,000 บาท ในราคา 1,030,000 บาท และบริษัทสำริต จำกััด ซื้อหุ้นกู้ไว้ 10% ของหุ้นกู้ทั้งหมดที่ออกจำหน่าย รายการบันทึกบัญชีของทั้งสองกิจการเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้มีดังต่อไปนี้

บริษัทภษิต จำกัด			บริษัทสธิต จำกัด		
วันที่ 1 มกราคม 25X1 วันออกหุ้นกู้					
เงินสด	1,030,000		เงินลงทุนในหุ้นกู้	103,000	
หุ้นกู้		1,000,000	เงินสด		103,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้		30,000			
(บันทึกการออกจำหน่ายหุ้นกู้)			(บันทึกการลงทุนในหุ้นกู้)		
วันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม 25X1					
ดอกเบี้ยจ่าย	50,000		เงินสด	5,000	
เงินสด		50,000	ดอกเบี้ยรับ		5,000
(บันทึกการจ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ $1,000,000 \times 10\% \times 6/12$)			(บันทึกการรับดอกเบี้ยหุ้นกู้ $100,000 \times 10\% \times 6/12$)		
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้*	3,000		ดอกเบี้ยรับ	300	
ดอกเบี้ยจ่าย		3,000	เงินลงทุนในหุ้นกู้		300
(ตัดจ่ายบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ $30,000/5 \times 6/12$)			(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ $3,000/5 \times 6/12$)		

*การปรับปรุงบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ไปลดยอดบัญชีดอกเบี้ยจ่ายที่แสดงข้างต้น เป็นการปรับปรุงด้วยวิธีเส้นตรงเพื่อใช้ประกอบการแสดงการบันทึกบัญชีเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีแล้วการปรับปรุงบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ หรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ ต้องใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง หรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างจากวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญ

รายการตัดบัญชีในกระดาษทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมแสดงในรูปของสมุดรายวันได้ดังนี้

พ.ศ. 25X1		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ม.ค.	1	หุ้นกู้ ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000 3,000	-	103,000	-
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000 2,400	-	102,400	-
		ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย (ตัดบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันประจำปี 10,000 – 600)		9,400	-	9,400	-

พ.ศ. 25X2		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000 1,800	-	101,800	-
		ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย (ตัดบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันประจำปี)		9,400	-	9,400	-

กรณีบริษัทภาษีต จำกัด ออกจำหน่ายหุ้นกู้ในราคาสูงกว่าราคาที่ทำให้ตราไว้ทำให้เกิดบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ ดังนั้นการตัดรายการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมทางด้านผู้ออกหุ้นกู้จึงต้องตัดบัญชี

หุ้นกู้พร้อมกับบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ ในส่วนที่เป็นการซื้อหุ้นกู้ระหว่างกัน และด้านผู้ลงทุนในหุ้นกู้ ต้องตัดบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ ด้วยราคาตามบัญชี ณ ขณะนั้น

จากตัวอย่างข้างต้น หากพิจารณารายการตัดบัญชี ณ สิ้นปี 25X2 สามารถคำนวณราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ในส่วนที่เป็นการลงทุนระหว่างกัน ณ ขณะนั้นได้ดังนี้

	ด้านผู้ออกหุ้นกู้		ด้านผู้ลงทุนในหุ้นกู้	
หุ้นกู้ (ราคาที่ตราไว้)		1,000,000	x 10%	100,000
<u>บวก ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้</u>		30,000		
-ตัดจำหน่ายในปี 25X1 (2 ครั้ง)	(6,000)			
-ตัดจำหน่ายในปี 25X2 (2 ครั้ง)	<u>(6,000)</u>	<u>(12,000)</u>	<u>18,000</u>	x 10% <u>1,800</u>
ราคาตามบัญชีสุทธิ		<u>1,018,000</u>		<u>101,800</u>

การตัดรายการดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันนั้น จะตัดเท่ากับยอดดอกเบี้ย หลังถูกรกระทบด้วยรายการปรับปรุงส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้แล้ว จากตัวอย่างข้างต้น รายการตัดดอกเบี้ยจ่ายทั้งปี 25x1 และปี 25x2 เท่ากันที่ยอด 9,400 บาท ซึ่งเกิดจากดอกเบี้ย จำนวน 10,000 บาท (100,000x10%) หักด้วยรายการปรับปรุงส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้เฉพาะส่วนที่ขาย ให้บริษัทสาธิต จำกัด จำนวน 600 บาท (3,000/5)

เมื่อสิ้นปี 25X5 บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ และบัญชีหุ้นกู้จะมียอดคงเหลือที่เท่ากัน ด้วยจำนวนเงิน 100,000 บาท เนื่องจากบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้และบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ในส่วนที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้ จะทยอยตัดปีละ 600บาท เมื่อครบ 5 ปี ส่วนต่าง 3,000 บาท จึงหมดพอดีรายการตัดบัญชีในกระดาษทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมแสดงดังต่อไปนี้

พ.ศ. 25X5		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000	-	100,000	-

กรณีที่ 3 จำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ตราไว้

สมมติบริษัทภาษิต จำกัด ออกจำหน่ายหุ้นกู้ซึ่งมีราคาตราไว้ 1,000,000 บาท ในราคา 980,000 บาท และบริษัทสาธิต จำกัด ซื้อหุ้นกู้ไว้ 20% ของหุ้นกู้ทั้งหมดที่ออกจำหน่าย รายการบันทึกบัญชีของทั้งสองกิจการเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกูดังต่อไปนี้

บริษัทภาษิต จำกัด	บริษัทสาธิต จำกัด
-------------------	-------------------

วันที่ 1 มกราคม 25X1 วันออกหุ้นกู้					
เงินสด	980,000	1,000,000	เงินลงทุนในหุ้นกู้	196,000	196,000
ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้	20,000		เงินสด		
หุ้นกู้					
(บันทึกการออกจำหน่ายหุ้นกู้)			(บันทึกการลงทุนในหุ้นกู้)		
วันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม 25X1					
ดอกเบี้ยจ่าย	50,000	50,000	เงินสด	10,000	10,000
เงินสด			ดอกเบี้ยรับ		
(บันทึกการจ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ $1,000,000 \times 10\% \times 6/12$)			(บันทึกการรับดอกเบี้ยหุ้นกู้ $200,000 \times 10\% \times 6/12$)		
ดอกเบี้ยจ่าย	2,000	2,000	เงินลงทุนในหุ้นกู้	400	400
ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้			ดอกเบี้ยรับ		
(ตัดจ่ายบัญชีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ $20,000/5 \times 6/12$)			(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ $4,000/5 \times 6/12$)		

รายการตัดบัญชีในกระดาษาทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม แสดงในรูปของสมุทรวรวันได้ดังนี้

พ.ศ. 25X1		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ม.ค.	1	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		200,000	-	196,000	-
						4,000	
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		200,000	-	196,800	-
						3,200	
		ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย (ตัดบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันประจำปี $20,000 - 800$)		20,800	-	20,800	-

พ.ศ. 25X2		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		200,000	-	197,600	-
						2,400	
		ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย (ตัดบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันประจำปี)		20,800	-	20,800	-

กรณีบริษัทภาษี จำกัด ออกจำหน่ายหุ้นกู้ในราคาต่ำกว่าราคาที่ตราไว้ทำให้เกิดบัญชีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ ดังนั้นการตัดรายการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมทางด้านผู้ออกหุ้นกู้จึงต้องตัดบัญชีหุ้นกู้พร้อมกับบัญชีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ ในส่วนที่เป็นการซื้อหุ้นกู้ระหว่างกัน และด้านผู้ลงทุนในหุ้นกู้ต้องตัดบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ด้วยราคาตามบัญชี ณ ขณะนั้น

จากตัวอย่างข้างต้น หากพิจารณารายการตัดบัญชี ณ สิ้นปี 25x2 สามารถคำนวณ ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ในส่วนที่เป็นการลงทุนระหว่างกัน ณ ขณะนั้นได้ดังนี้

	ด้านผู้ออกหุ้นกู้		ด้านผู้ลงทุนในหุ้นกู้	
หุ้นกู้ (ราคาที่ตราไว้)		1,000,000	x 20%	200,000
บวก ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้		20,000		
-ตัดจำหน่ายในปี 25x1 (2 ครั้ง)	(4,000)			
-ตัดจำหน่ายในปี 25x2 (2 ครั้ง)	(4,000)	(8,000)	12,000	x 20%
				2,400
ราคาตามบัญชีสุทธิ		988,000		197,600

การตัดรายการดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายในหุ้นกู้ระหว่างกันนั้นจะตัดเท่ากับยอดดอกเบี้ยหลังถูกกระทบด้วยรายการปรับปรุงส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ จากตัวอย่างข้างต้น รายการตัดดอกเบี้ยจ่ายทั้งปี 25x1 และปี 25x2 เท่ากันที่ยอด 20,800 บาท ซึ่งเกิดจากดอกเบี้ย จำนวน 20,000 บาท (200,000x10%) บวกด้วยรายการปรับปรุงส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้เฉพาะส่วนที่ขายให้บริษัทสาธิต จำกัด จำนวน 800 บาท (4,000/5)

เมื่อสิ้นปี 25x5 บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ และบัญชีหุ้นกู้จะมียอดคงเหลือที่เท่ากัน ด้วยจำนวนเงิน 100,000 บาท เนื่องจากบัญชีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ และบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ในส่วนที่ต่ำกว่าราคาที่ตราไว้ จะถูกยกทอยตัดปีละ 800 บาท เมื่อครบ 5 ปี ส่วนต่าง 4,000 บาท จึงหมดพอดี รายการตัดบัญชีในกระดาดำทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมแสดงดังต่อไปนี้

พ.ศ. 25x5		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ธ.ค.	31	หุ้นกู้ เงินลงทุนในหุ้นกู้ (ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)		100,000	-	100,000	-

การซื้อขายหุ้นกู้ระหว่างกันจากบุคคลภายนอก

กรณีที่บริษัทในเครือบริษัทหนึ่งได้ออกจำหน่ายหุ้นกู้และมีบุคคลภายนอกเข้าซื้อหุ้นกู้ นั้นภายหลังมีบริษัทในเครืออีกแห่งหนึ่งเข้าซื้อหุ้นกู้ต่อจากบุคคลภายนอก โดยอัตราดอกเบี้ย ณ วันออกหุ้นกู้กับอัตราดอกเบี้ย ณ วันที่บริษัทในเครือซื้อหุ้นกู้จากบุคคลภายนอกอาจมีอัตราที่แตกต่างกัน ราคาตลาดของหุ้นกู้จะเปลี่ยนแปลงไป มีผลให้บัญชีเงินลงทุนในหุ้นซึ่งอยู่ในสมุดบัญชีของบริษัทในเครือที่

ซื้อหุ้นกู้ ต่างจากบัญชีหุ้นกู้ ซึ่งอยู่ในสมุดบัญชีของบริษัทในเครือที่ออกหุ้นกู้ ทำให้รายการสินทรัพย์และหนี้สินระหว่างกัน และบัญชีดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายระหว่างกันมีจำนวนไม่เท่ากัน

ตามแนวคิดของการจัดทำงบการเงินรวม การที่บริษัทในเครือมีการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกันนั้น จะถือเป็นการไถ่ถอนหุ้นกู้ก่อนกำหนด ซึ่งถ้ามูลค่าที่ซื้อหุ้นกู้ (ราคาไถ่ถอนหุ้นกู้) สูงหรือต่ำกว่าราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ในขณะนั้น จะถือว่ามีการขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู้เกิดขึ้นและรับรู้ว่าเป็นกำไรหรือขาดทุนในงบการเงินรวม โดยพิจารณาจัดสรรเป็นกำไร หรือขาดทุนของผู้ถือหุ้นและผู้ซื้อหุ้นกู้ได้เป็น 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. Par value theory
2. Agency theory

Par value theory วิธีนี้กำไรขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ต้องแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเป็นของผู้ถือหุ้นกู้เกิดจากส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับราคาตามมูลค่า และส่วนที่ 2 จะเป็นของผู้ไถ่ถอนหุ้นกู้ เกิดจากส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับราคาที่ไถ่ถอน

Agency theory ถือว่ากำไรขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู้เป็นของผู้ถือหุ้นกู้ทั้งจำนวน เนื่องจากบริษัทที่ซื้อหุ้นกู้มีฐานะเป็นบริษัทในกลุ่มกิจการซึ่งดำเนินงานภายใต้การควบคุมของกลุ่มผู้บริหารชุดเดียวกัน ดังนั้น บริษัทที่ซื้อหุ้นกู้จึงทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนของบริษัทที่ออกหุ้นกู้

ตัวอย่างที่ 2 การจัดสรรกำไรขาดทุนจากการไถ่ถอนหุ้นกู้

บริษัทย่อย ออกจำหน่ายหุ้นกู้ในราคามูลค่า 100,000 บาท ต่อมาบริษัทใหญ่ ซื้อหุ้นกู้ของบริษัทย่อยได้ในราคา 98,000 บาท กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ จำนวน 5,000 บาท (103,000-98,000) จะจัดสรรได้ดังนี้

	Agency	Par value
มูลค่าหุ้นกู้ตามบัญชีของบริษัทย่อย	103,000	103,000
ราคาที่บริษัทใหญ่จ่ายซื้อหุ้นกู้	98,000	
มูลค่าหุ้นกู้เมื่อครบกำหนดไถ่ถอน		100,000
จัดสรรกำไรให้บริษัทย่อย (บริษัทผู้ออกหุ้นกู้)	5,000	3,000
มูลค่าหุ้นกู้เมื่อครบกำหนดไถ่ถอน		100,000
ราคาที่บริษัทใหญ่จ่ายซื้อหุ้นกู้		98,000
จัดสรรกำไรให้บริษัทใหญ่ (บริษัทผู้ไถ่ถอนหุ้น)		2,000
รวมกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	5,000	5,000

จากทฤษฎี Par Value จะใช้ราคาเมื่อครบกำหนดไถ่ถอนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ โดยกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้จำนวน 5,000 บาท จะจัดสรรเป็นกำไรของบริษัทผู้ออก

หุ้นกู้ จำนวน 3,000 บาท และจัดสรรเป็นกำไรของบริษัทผู้ไถ่ถอนหุ้นกู้ จำนวน 2,000 บาท แต่หากใช้ทฤษฎี Agency จะพิจารณาว่าบริษัทผู้ซื้อหุ้นกู้เป็นตัวแทนของบริษัทผู้ออกหุ้นกู้ เพราะถือเป็นหน่วยงานทางเศรษฐกิจหน่วยงานเดียวกัน ฉะนั้นกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้จำนวน 5,000 บาทนั้น จึงถือเป็นกำไรของบริษัทผู้ออกหุ้นกู้ทั้งจำนวน

อย่างไรก็ตามการซื้อหุ้นกู้ระหว่างกันถือเป็นการถอนหุ้นกู้ก่อนครบกำหนดนั้น ราคาของหุ้นกู้จะเปลี่ยนไปตามอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด ฉะนั้นการใช้ทฤษฎี Par Value ที่เน้นมูลค่าเมื่อครบกำหนดไถ่ถอนเป็นเกณฑ์อาจไม่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริง ณ วันไถ่ถอนหุ้นกู้ กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ในสมุดบัญชีของผู้ออกหุ้นกู้ กับจำนวนเงินที่บริษัทผู้ซื้อหุ้นกู้ได้จ่ายไปในการซื้อหุ้นกู้นั้น ถือเป็นกำไรของบริษัทผู้ออกหุ้นกู้ทั้งจำนวน (Agency Theory) จะเหมาะสมกว่า และในงวดต่อไปจึงปรับปรุงผลต่างที่เกิดขึ้นจากการบันทึกจำนวนดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายระหว่างกัน เนื่องจากทั้งบริษัทผู้ออกหุ้นกู้และบริษัทผู้ซื้อหุ้นกู้ได้จำหน่ายส่วนต่างไปปรับดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายของบริษัทในจำนวนที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างที่ 3 บริษัทย่อยซื้อหุ้นกู้ของบริษัทใหญ่ (Down Stream)

เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25X1 บริษัทปิ่นปัก จำกัด ซื้อหุ้นสามัญในบริษัทศรีรัก จำกัด 80% ในราคาตามบัญชี มูลค่า 5,000 บาท ณ วันที่ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทศรีรัก จำกัด ประกอบด้วยทุนหุ้นสามัญ 500,000 บาท และกำไรสะสม 125,000 บาท

บริษัทปิ่นปัก จำกัด ได้ออกหุ้นกู้มูลค่า 1,000,000 บาท ดอกเบี้ย 10% กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 1 มกราคม และ 1 มิถุนายนของทุกปี เมื่อหลายปีมาแล้ว ต่อมาวันที่ 1 มกราคม 25X3 ขณะที่หุ้นกู้ของบริษัทปิ่นปัก จำกัด มีราคาตามบัญชี ประกอบด้วย หุ้นกู้ตามราคาที่ตราไว้ 1,000,000 บาท และส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ 50,000 บาท หุ้นกู้อายุไถ่ถอนคงเหลืออยู่ 5 ปี บริษัทศรีรัก จำกัด ได้ซื้อหุ้นกู้ซึ่งมีราคาที่ตราไว้ 100,000 บาท ในราคาตลาดขณะนั้นเท่ากับ 98,000 บาท

การซื้อหุ้นกู้ครั้งนี้ในแง่ของกิจการรวม ถือว่าทำให้เกิดกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ตาม Agency Theory จำนวน 7,000 บาท คำนวณได้ดังนี้

ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ที่ไถ่ถอน $(1,000,000 + 50,000) \times 10\%$	=	105,000
เงินลงทุนในหุ้นกู้	=	98,000
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	=	7,000

ถ้าจัดทำงบการเงินรวม ณ วันซื้อหุ้นกู้ (1 มกราคม 25X3) รายการตัดบัญชีในกระดาษทำการเพื่อทำงบการเงินรวมจะทำการตัดบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ กับบัญชีหุ้นกู้และบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ โดยผลต่างคือ กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ จำนวน 7,000 บาท ซึ่งแสดงได้ดังนี้

พ.ศ. 25X3		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
เดือน	วันที่						
ม.ค.	1	หุ้นกู้		100,000	-		
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้		5,000	-		
		เงินลงทุนในหุ้นกู้				98,000	-
		กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้				7,000	-
		(ตัดบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นกู้ระหว่างกัน)					

งบแสดงฐานะการเงินรวม ณ วันที่ 1 มกราคม 25X3 จะแสดงรายการหุ้นกู้ มูลค่า 945,000 บาท คำนวณได้ดังนี้

หุ้นกู้	1,000,000	
บวก ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	<u>50,000</u>	1,050,000
หัก หุ้นกู้ที่ถือโดยบริษัทในเครือ		<u>105,000</u>
		<u>945,000</u>

ในระหว่างปี 25X3 บริษัทปีนปิก จำกัด ต้องตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ในสมุดบัญชีของตนไปกระทบกับบัญชีดอกเบี้ยจ่าย ในขณะที่บริษัทศรีรัก จำกัด ต้องปรับบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ให้เพิ่มขึ้นโดยกระทบกับบัญชีดอกเบี้ยรับ ซึ่งการปรับปรุงทั้ง 2 ด้านในที่นี่จะใช้วิธีเส้นตรง และทำต่อเนื่องจนครบ 5 ปี ตามอายุการไถ่ถอนหุ้นกู้

รายการในสมุดบัญชีของทั้ง 2 บริษัท ในปี 25X3 เป็นดังนี้

วันที่	บริษัทปีนปิก จำกัด			บริษัทศรีรัก จำกัด		
มิ.ย. 1	ดอกเบี้ยจ่าย	50,000		เงินสด	5,000	
	เงินสด		50,000	ดอกเบี้ยรับ		5,000
	(จ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ $1,000,000 \times 10\% \times 6/12$)			(รับดอกเบี้ยหุ้นกู้ $100,000 \times 10\% \times 6/12$)		
ธ.ค. 31	ดอกเบี้ยจ่าย	50,000		ดอกเบี้ยค้างรับ	5,000	
	ดอกเบี้ยค้างจ่าย		50,000	ดอกเบี้ยรับ		5,000
	(ปรับปรุงดอกเบี้ยหุ้นกู้ค้างจ่าย)			(ปรับปรุงดอกเบี้ยหุ้นกู้ค้างรับ)		
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	10,000		เงินลงทุนในหุ้นกู้	400	
	ดอกเบี้ยจ่าย		10,000	ดอกเบี้ยรับ		400
	(ตัดจ่ายบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ $50,000/5$)			(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ $2,000/5$)		

จากการบันทึกรายการข้างต้น บัญชีที่เกี่ยวข้องของแต่ละบริษัทแสดงได้ดังนี้

บริษัทปิ่นปัก จำกัด

บัญชีหุ้นกู้	1,000,000	บาท
บัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	40,000	บาท
บัญชีดอกเบี้ยจ่าย	90,000	บาท
บัญชีดอกเบี้ยค้างจ่าย	50,000	บาท

บริษัทศรีรัก จำกัด

บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้	98,400	บาท
บัญชีดอกเบี้ยรับ	10,400	บาท
บัญชีดอกเบี้ยค้างรับ	5,000	บาท

การคำนวณกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ในแต่ละปี

	1 ม.ค. X3	31 ธ.ค. X3	31 ธ.ค. X4	31 ธ.ค. X5	31 ธ.ค. X6	31 ธ.ค. X7
ราคาตามบัญชีหุ้นกู้	105,000	104,000	103,000	102,000	101,000	100,000
เงินลงทุนในหุ้นกู้	<u>98,000</u>	<u>98,400</u>	<u>98,800</u>	<u>99,200</u>	<u>99,600</u>	<u>100,000</u>
กำไรจากการไถ่ถอน	7,000	5,600	4,200	2,800	1,400	-
บวก ดอกเบี้ยรับ-ดอกเบี้ยจ่าย		<u>1,400</u>	<u>1,400</u>	<u>1,400</u>	<u>1,400</u>	<u>1,400</u>
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ (สุทธิ)		<u>7,000</u>	<u>5,600</u>	<u>4,200</u>	<u>2,800</u>	<u>1,400</u>

จากการคำนวณกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ในแต่ละปีข้างต้น สังเกตได้ว่ากำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ที่รับรู้ไว้ 7,000 บาท ในปี 25X3 จะทยอยรับรู้ลดลงปีละ 1,400 บาท จำนวน 5 ปี (เท่ากับอายุการไถ่ถอนหุ้นกู้) ซึ่งสอดคล้องกับการปรับลดบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ จำนวน 1,000 บาท ในสมุดบัญชีของบริษัทปิ่นปัก จำกัด และปรับเพิ่มบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้จำนวน 400 บาท ในสมุดบัญชีของบริษัทศรีรัก จำกัด การปรับปรุงในสมุดบัญชีของทั้งสองบริษัทมีผลต่อรายการดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย กล่าวคือดอกเบี้ยรับ 10,400 บาท หักดอกเบี้ยจ่าย 9,000 บาท (90,000x 10%) เท่ากับ 1,400 บาท

เพื่อให้เข้าใจรายการตัดบัญชีในกระดาษาทำการเพื่อทำการเงินรวมเกี่ยวกับหุ้นกู้ระหว่างกัน ทั้งกระบวนการจึงสมมติบททดลองของทั้ง 2 บริษัท ในปี 25X3 และ 25X4 ดังต่อไปนี้

	บริษัทปิ่นปัก จำกัด		บริษัทศรรัก จำกัด	
	25X3	25X4	25X3	25X4
เงินสด	620,000	670,000	200,000	160,000
ลูกหนี้ (สุทธิ)	320,000	560,000	290,000	320,000
ดอกเบี้ยค้างรับ	-	-	5,000	5,000
สินค้าคงเหลือ	300,000	380,000	160,000	185,000
เงินลงทุนในบริษัทศรรัก จำกัด	500,000	500,000	-	-
เงินลงทุนในหุ้นกู้	-	-	98,400	98,800
อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	2,610,000	2,460,000	620,000	560,000
เงินปันผลจ่าย	300,000	400,000	200,000	250,000
ต้นทุนขาย	1,300,000	1,550,000	400,000	520,000
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	200,000	300,000	140,000	180,000
ดอกเบี้ยจ่าย	90,000	90,000	-	-
รวมเดบิต	6,240,000	6,910,000	2,113,400	2,278,800
เจ้าหนี้การค้า	190,000	160,000	445,000	140,000
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	50,000	50,000	-	-
หุ้นกู้	1,000,000	1,000,000	-	-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	40,000	30,000	-	-
ทุนหุ้นสามัญ	1,800,000	1,800,000	500,000	500,000
กำไรสะสมต้นงวด	400,000	1,270,000	200,000	428,400
ขาย	2,600,000	2,400,000	958,000	1,200,000
เงินปันผลรับ	160,000	200,000	-	-
ดอกเบี้ยรับ	-	-	10,400	10,400
รวมเครดิต	6,240,000	6,910,000	2,113,400	2,278,800

รายการปรับปรุงและตัดบัญชีในกระดาษทำการสำหรับสิ้นปี 25X3 และ 25X4 สรุปได้ดังนี้

	ปี 25X3	ปี 25X4
(1) ทุนหุ้นสามัญ	500,000	500,000
กำไรสะสมต้นปี บ.ศรรัก จำกัด	200,000	428,400
เงินลงทุนใน บ.ศรรัก จำกัด	560,000	742,720
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	140,000	185,680
(ตัดบัญชีเกี่ยวกับส่วนของผู้อถือหุ้น)		
(2) เงินลงทุนใน บ.ศรรัก จำกัด	60,000	242,720
กำไรสะสมต้นปี บ.ปิ่นปัก จำกัด	60,000	242,720
(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุน ณ วันต้นปี)		

	ปี 25X3	ปี 25X4
(3) เงินปันผลรับ	160,000	200,000
เงินปันผล-บ.ศรรัก จำกัด	160,000	200,000
(ตัดบัญชีเงินปันผลรับกับเงินปันผลจ่าย)		
(4) ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไร	85,680	102,080
เงินปันผล-บ.ศรรัก จำกัด	40,000	50,000
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	45,680	52,080
(ปรับปรุงบัญชีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม)		
(5) หุ้นกู้	100,000	100,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	4,000	3,000
ดอกเบี้ยรับ	10,400	10,400
เงินลงทุนในหุ้นกู้	98,400	98,800
ดอกเบี้ยจ่าย	9,000	9,000
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	7,000	-
กำไรสะสมต้นปี-บ.ปิ่นปัก จำกัด	-	5,600
(ตัดบัญชีเกี่ยวกับหุ้นกู้ และดอกเบี้ยระหว่างกัน)		
(6) ดอกเบี้ยค้างจ่าย	5,000	5,000
ดอกเบี้ยค้างรับ	5,000	5,000
(ตัดบัญชีดอกเบี้ยค้างจ่าย ค้างรับระหว่างกัน)		

บริษัท ปิ่นปัก จำกัด และบริษัท ย่อย

กระดาดำทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม

สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X3

รายการ	บ.ปิ่นปัก	บ.ศรรัก	รายการตัดบัญชี		งบรวม
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ					
ขาย	2,600,000	958,000			3,588,000
เงินปันผลรับ	160,000		160,000 ³⁾		
ดอกเบี้ยรับ		10,400	10,400 ⁵⁾		
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้				7,000 ⁵⁾	7,000
ต้นทุนขาย	(1,300,000)	(400,000)			(1,700,000)
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	(200,000)	(140,000)			(340,000)
ดอกเบี้ยจ่าย	(90,000)			9,000 ⁵⁾	(81,000)
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไรสุทธิ			85,680 ⁴⁾		(85,600)
กำไรสุทธิ	1,170,000	428,400			1,358,320
งบกำไรสะสม					
กำไรสะสม 1 มกราคม 25X3 – บ.ปิ่นปัก	400,000			60,000 ²⁾	460,000
- บ.ศรรัก		200,000	200,000 ¹⁾		
กำไรสุทธิ	1,170,000	428,400			1,358,320
เงินปันผล	(300,000)	(200,000)		160,000 ³⁾	(300,000)
				40,000 ⁴⁾	
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X3	1,270,000	428,400			1,518,320
งบแสดงฐานะการเงิน					
เงินสด	620,000	200,000			820,000
ลูกหนี้	320,000	290,000			610,000
ดอกเบี้ยค้างรับ		5,000		5,000 ⁶⁾	
สินค้าคงเหลือ	300,000	160,000			460,000

บริษัทปิ่นปัก จำกัด และบริษัทย่อย

กระดาดำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม

สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X3

รายการ	บ.ปิ่นปัก	บ.ศรีรัก	รายการตัดบัญชี		งบรวม
เงินลงทุนในบริษัทศรีรัก จำกัด	500,000		60,000 ²⁾	560,000 ¹⁾	
เงินลงทุนในหุ้นกู้		98,400		98,400 ⁵⁾	
อาคาร และอุปกรณ์	2,610,000	620,000			3,230,000
รวมสินทรัพย์	4,350,000	1,373,400			5,120,000
เจ้าหนี้	190,000	445,000			635,000
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	50,000		5,000 ⁶⁾		45,000
หุ้นกู้	1,000,000		100,000 ⁵⁾		900,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	40,000		4,000 ⁵⁾		36,000
ทุนหุ้นสามัญ – บ.ปิ่นปัก	1,800,000				1,800,000
- บ.ศรีรัก		500,000	500,000 ¹⁾		
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X3	1,270,000	428,400			1,518,320
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม				140,000 ¹⁾	
				45,680 ⁴⁾	185,680
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	4,350,000	1,373,400	1,125,080	1,125,080	5,120,000

บริษัทปีนปิก จำกัด และบริษัทย่อย
กระดาดำทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม
สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X4

รายการ	บ.ปีนปิก	บ.ศรีรัก	รายการตัดบัญชี		งบรวม
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ					
ขาย	2,400,000	1,200,000			3,600,000
เงินปันผลรับ	200,000		200,000 ³⁾		
ดอกเบี้ยรับ		10,400	10,400 ⁵⁾		
ต้นทุนขาย	(1,550,000)	(520,000)			(2,070,000)
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	(300,000)	(180,000)			(480,000)
ดอกเบี้ยจ่าย	(990,000)			9,000 ⁵⁾	(81,000)
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไรสุทธิ			102,080 ⁴⁾		(102,080)
กำไรสุทธิ	660,000	510,400			866,920
งบกำไรสะสม					
กำไรสะสม 1 มกราคม 25X4 – บ.ปีนปิก	1,270,000			242,720 ²⁾	1,518,320
				5,600 ⁵⁾	
- บ.ศรีรัก		428,400	428,400 ¹⁾		
กำไรสุทธิ	660,000	510,400			866,920
เงินปันผล	(400,000)	(250,000)		200,000 ³⁾	(400,000)
				50,000 ⁴⁾	
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X4	1,530,000	688,800			1,985,240
งบแสดงฐานะการเงิน					
เงินสด	670,000	160,000			830,000
ลูกหนี้	560,000	320,000			880,000
ดอกเบี้ยค้างรับ		5,000		5,000 ⁶⁾	
สินค้าคงเหลือ	380,000	185,000			565,000
เงินลงทุนในบริษัทศรีรัก จำกัด	500,000		242,720 ²⁾	742,720 ¹⁾	

บริษัทปันปิก จำกัด และบริษัทย่อย
กระดาดำการเพื่อจัดทำงานการเงินรวม
สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X4

รายการ	บ.ปันปิก	บ.ศรีรัก	รายการตัดบัญชี		งบรวม
เงินลงทุนในหุ้น		98,800		98,800 ⁵⁾	
อาคาร และอุปกรณ์	2,460,000	560,000			3,020,000
รวมสินทรัพย์	4,570,000	1,328,800			5,295,000
เจ้าหนี้	160,000	140,000			300,000
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	50,000		5,000 ⁶⁾		45,000
หุ้น	1,000,000		100,000 ⁵⁾		900,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	30,000		3,000 ⁵⁾		27,000
ทุนหุ้นสามัญ – บ.ปันปิก	1,800,000				1,800,000
- บ.ศรีรัก		500,000	500,000 ¹⁾		
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X4	1,530,000	688,800			1,985,240
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม				185,680 ¹⁾	
				52,080 ⁴⁾	237,760
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	4,570,000	1,328,800	1,591,600	1,591,600	5,295,000

ตัวอย่างที่ 3 บริษัทใหญ่ซื้อหุ้นของบริษัทย่อย (Up Stream)

วันที่ 1 มกราคม 25X1 บริษัทพาวเวอร์ จำกัด ซื้อส่วนได้เสียในบริษัทสุขวิทย์ จำกัด 90% ด้วยเงินสด 450,000 บาท ซึ่งส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทสุขวิทย์ จำกัด ณ วันนั้นประกอบด้วย ทุนหุ้นสามัญ 40,000 บาท และกำไรสะสม 100,000 บาท

วันที่ 1 มกราคม 25X2 บริษัทพาวเวอร์ จำกัด ซื้อหุ้นของบริษัทสุขวิทย์ จำกัด จากผู้ถือหุ้นเดิมจำนวน 30% ของหุ้นทั้งหมดในราคาตลาดขณะนั้นคือ 165,000 บาท หุ้นนี้มีอัตราดอกเบี้ย 8% ต่อปี กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุกวันที่ 1 มกราคม และ 1 มิถุนายน ของทุกปี และมีอายุการไถ่ถอนเหลืออยู่อีก 3 ปี ในวันนี้ราคาตามบัญชีของหุ้นในสมุดบัญชีของบริษัทสุขวิทย์ จำกัด ประกอบด้วยหุ้น 600,000 บาท และส่วนเกินมูลค่าหุ้น 30,000 บาท

การซื้อหุ้นครั้งนี้ในแง่ของกิจการรวม ถือว่าทำให้เกิดกำไรจากการไถ่ถอนหุ้น 24,000 บาท คำนวณได้ดังนี้

ราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ที่ไถ่ถอน $(600,000 + 30,000) \times 30\%$	=	189,000
เงินลงทุนในหุ้นกู้	=	165,000
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	=	24,000

ในระหว่างปี 25X2 บริษัทสุ่ววิญ จำกัด ต้องตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ในสมุดบัญชีของตนไปกระทบกับบัญชีดอกเบี้ยจ่าย ในขณะที่บริษัทพาขวัญ จำกัด ต้องปรับบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ให้เพิ่มขึ้น โดยกระทบกับบัญชีดอกเบี้ยรับ ซึ่งการปรับปรุงทั้ง 2 ด้านในที่นี้จะใช้วิธีเส้นตรง และทำต่อเนื่องจนครบ 3 ปี ตามอายุการไถ่ถอนหุ้นกู้

รายการในสมุดบัญชีของบริษัททั้งสอง ในปี 25x2 เป็นดังนี้

วันที่	บริษัทสุ่ววิญ จำกัด			บริษัทพาขวัญ จำกัด		
มิ.ย. 1	ดอกเบี้ยจ่าย	24,000		เงินสด	7,200	
	เงินสด		24,000	ดอกเบี้ยรับ		7,200
	(จ่ายดอกเบี้ยหุ้นกู้ $600,000 \times 8\% \times 6/2$)			(รับดอกเบี้ยหุ้นกู้ $180,000 \times 8\% \times 6/2$)		
ธ.ค. 31	ดอกเบี้ยจ่าย	24,000		ดอกเบี้ยค้างรับ	7,200	
	ดอกเบี้ยค้างจ่าย		24,000	ดอกเบี้ยรับ		7,200
	(ปรับปรุงดอกเบี้ยหุ้นกู้ค้างจ่าย)			(ปรับปรุงดอกเบี้ยหุ้นกู้ค้างรับ)		
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	10,000		เงินลงทุนในหุ้นกู้	5,000	
	ดอกเบี้ยจ่าย		10,000	ดอกเบี้ยรับ		5,000
	(ตัดจ่ายบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ $30,000/3$)			(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ $15,000/3$)		

จากการบันทึกรายการข้างต้น บัญชีที่เกี่ยวข้องของแต่ละบริษัทแสดงได้ดังนี้

บริษัทสุ่ววิญ จำกัด

บัญชีหุ้นกู้	600,000	บาท
บัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	20,000	บาท
บัญชีดอกเบี้ยจ่าย	38,000	บาท
บัญชีดอกเบี้ยค้างจ่าย	24,000	บาท

บริษัทพาขวัญ จำกัด

บัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้	170,000	บาท
บัญชีดอกเบี้ยรับ	19,400	บาท
บัญชีดอกเบี้ยค้างรับ	7,200	บาท

การคำนวณกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ในแต่ละปี

	1 ม.ค. X2	31 ธ.ค. X2	31 ธ.ค. X3	31 ธ.ค. X4
ราคาตามบัญชีหุ้นกู้	189,000	186,000	183,000	180,000
เงินลงทุนในหุ้นกู้	<u>165,000</u>	<u>170,000</u>	<u>175,000</u>	<u>180,000</u>
กำไรจากการไถ่ถอน	24,000	16,000	8,000	-
บวก ดอกเบี้ยรับ-ดอกเบี้ยจ่าย		<u>8,000</u>	<u>8,000</u>	<u>8,000</u>
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ (สุทธิ)		<u>24,000</u>	<u>16,000</u>	<u>8,000</u>

จากการคำนวณกำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ในแต่ละปีข้างต้น จะสังเกตได้ว่ากำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ที่รับรู้ไว้ 24,000 บาท ในปี 25X2 จะทยอยรับรู้ลดลงปีละ 8,000 บาท จำนวน 3 ปี (เท่ากับอายุการไถ่ถอนหุ้นกู้) ซึ่งสอดคล้องกับการปรับลดบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ จำนวน 3,000 บาท ในสมุดบัญชีของบริษัทสุ่วัญ จำกัด และปรับเพิ่มบัญชีเงินลงทุนในหุ้นกู้ จำนวน 5,000 บาท ในสมุดบัญชีของบริษัทพาวัญ จำกัด การปรับปรุงในสมุดบัญชีของทั้งสองบริษัทมีผลต่อรายการดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย กล่าวคือดอกเบี้ยรับ 19,400 บาท หักดอกเบี้ยจ่าย 11,400 บาท ($38,000 \times 30\%$) เท่ากับ 8,000 บาท

เพื่อให้เข้าใจรายการตัดบัญชีในกระดาษาทำการเพื่อทำการเงินรวมเกี่ยวกับหุ้นกู้ระหว่างกัน ทั้งกระบวนการจึงสมมติงบทดลองของทั้ง 2 บริษัท ในปี 25X2 และ 25X3 ดังต่อไปนี้

	บริษัทพาวัญ จำกัด		บริษัทสุ่วัญ จำกัด	
	25X2	25X3	25X2	25X3
เงินสด	60,000	67,000	120,000	116,000
ลูกหนี้ (สุทธิ)	120,000	160,000	190,000	182,000
ดอกเบี้ยค้างรับ	7,200	7,200	-	-
สินค้าคงเหลือ	130,000	138,000	160,000	185,000
เงินลงทุนในบริษัทสุ่วัญ จำกัด	450,000	450,000	-	-
เงินลงทุนในหุ้นกู้	170,000	175,000	-	-
อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	610,000	460,000	899,000	860,000
เงินปันผลจ่าย	150,000	200,000	80,000	90,000
ต้นทุนขาย	600,000	750,000	300,000	450,000
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	100,000	150,000	80,000	95,000
ดอกเบี้ยจ่าย	-	-	38,000	38,000
รวมเดบิต	<u>2,397,200</u>	<u>2,557,200</u>	<u>1,867,000</u>	<u>2,016,000</u>
เจ้าหนี้การค้า	195,800	105,400	65,000	70,000
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	-	-	24,000	24,000
หุ้นกู้	-	-	600,000	600,000

	บริษัทพาขวัญ จำกัด		บริษัทสุขขวัญ จำกัด	
	25X2	25X3	25X2	25X3
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	-	-	20,000	10,000
ทุนหุ้นสามัญ	800,000	800,000	400,000	400,000
กำไรสะสมต้นงวด	500,000	551,400	200,000	260,000
ขาย	810,000	1,000,000	558,000	652,000
เงินปันผลรับ	72,000	81,000	-	-
ดอกเบี้ยรับ	19,400	19,400	-	-
รวมเครดิต	6,240,000	6,910,000	1,867,000	2,016,000

รายการปรับปรุงและตัดบัญชีในกระดาษทำการสำหรับสิ้นปี 25X2 และ 25X3 สรุปได้ดังนี้

	ปี 25X2	ปี 25X3
(1) ทุนหุ้นสามัญ	400,000	400,000
กำไรสะสมต้นปี	200,000	260,000
เงินลงทุนใน บ.สุขขวัญ จำกัด	540,000	594,000
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	60,000	66,000
(ตัดบัญชีเกี่ยวกับส่วนของผู้ถือหุ้น)		
(2) เงินลงทุนใน บ.สุขขวัญ จำกัด	90,000	144,000
กำไรสะสมต้นปี บ.พาขวัญ จำกัด	90,000	144,000
(ปรับปรุงบัญชีเงินลงทุน ณ วันต้นปี)		
(3) เงินปันผลรับ	72,000	81,000
เงินปันผล-บ.สุขขวัญ จำกัด	72,000	81,000
(ตัดบัญชีเงินปันผลรับกับเงินปันผลจ่าย)		
(4) ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไร	18,600	6,100
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม		2,900
เงินปันผล-บ.สุขขวัญ จำกัด	8,000	9,000
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	10,600	
(ปรับปรุงบัญชีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม)		
(5) หุ้นกู้	180,000	180,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	6,000	3,000
ดอกเบี้ยรับ	19,400	19,400
เงินลงทุนในหุ้นกู้	170,000	175,000
ดอกเบี้ยจ่าย	11,400	11,400
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	24,000	-
กำไรสะสมต้นปี-บ.พาขวัญ จำกัด	-	14,400
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	-	1,600
(ตัดบัญชีเกี่ยวกับหุ้นกู้ และดอกเบี้ยระหว่างกัน)		

(6) ดอกเบี้ยค้างจ่าย	7,200	7,200	
ดอกเบี้ยค้างรับ		7,200	7,200
(ตัดบัญชีดอกเบี้ยค้างจ่าย ค้างรับระหว่างกัน)			

บริษัทพาขวัญจำกัด และบริษัทย่อย

กระต่ายทำการเพื่อจัดทำงานการเงินรวม

สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X2

รายการ	บ.พาขวัญ	บ.สู่ขวัญ	รายการตัดบัญชี		งบรวม
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ					
ขาย	810,000	558,000			1,368,000
เงินปันผลรับ	72,000		72,000 ³⁾		
ดอกเบี้ยรับ	19,400		19,400 ⁵⁾		
กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้				24,000 ⁵⁾	24,000
ต้นทุนขาย	(600,000)	(300,000)			(900,000)
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	(100,000)	(80,000)			(180,000)
ดอกเบี้ยจ่าย		(38,000)		11,400 ⁵⁾	(26,600)
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไรสุทธิ			18,600 ⁴⁾		(18,600)
กำไรสุทธิ	201,400	140,000			266,800
งบกำไรสะสม					
กำไรสะสม 1 มกราคม 25X2 – บ.พาขวัญ	500,000			90,000 ²⁾	590,000
- บ.สู่ขวัญ		200,000	200,000 ¹⁾		
กำไรสุทธิ	201,400	140,000			266,800
เงินปันผล	(150,000)	(80,000)		72,000 ³⁾	(150,000)
				8,000 ⁴⁾	
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X2	551,400	260,000			706,800

บริษัทพาขวัญจำกัด และบริษัทย่อย
กระดาษาทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม
สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X2

รายการ	บ.พาขวัญ	บ.สุขขวัญ	รายการตัดบัญชี		งบรวม	
งบแสดงฐานะการเงิน						
เงินสด	60,000	120,000	90,000 ²⁾	7,200 ⁶⁾	180,000	
ลูกหนี้	120,000	190,000			310,000	
ดอกเบี้ยค้างรับ	7,200					
สินค้าคงเหลือ	130,000	160,000			290,000	
เงินลงทุนในบริษัทสุขขวัญ จำกัด	450,000				540,000 ¹⁾	
เงินลงทุนในหุ้นกู้	170,000				170,000 ⁵⁾	
อาคาร และอุปกรณ์	610,000	899,000			1,509,000	
รวมสินทรัพย์	1,547,200	1,369,000				
เจ้าหนี้	195,800	65,000	400,000 ¹⁾	60,000 ¹⁾	260,800	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย		24,000			7,200 ⁶⁾	16,800
หุ้นกู้		600,000			180,000 ⁵⁾	420,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้		20,000			6,000 ⁵⁾	14,000
ทุนหุ้นสามัญ – บ.พาขวัญ	800,000					800,000
- บ.สุขขวัญ		400,000				
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X2	551,400	260,000				706,800
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม						10,600 ⁴⁾
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	1,547,200	1,369,000	993,200	993,200	2,289,000	

บริษัทพาวเวอร์ จำกัด และบริษัทย่อย

กระดาดำการเพื่่อจัดทำงบการเงินรวม

สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X2

รายการ	บ.พาวเวอร์	บ.สุวิทย์	รายการตัดบัญชี		งบรวม
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ					
ขาย	1,000,000	652,000			1,652,000
เงินปันผลรับ	81,000		81,000 ³⁾		
ดอกเบี้ยรับ	19,400		19,400 ⁵⁾		
ต้นทุนขาย	(750,000)	(450,000)			(1,200,000)
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	(150,000)	(95,000)			(245,000)
ดอกเบี้ยจ่าย		(38,000)		11,400 ⁵⁾	(26,600)
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไรสุทธิ			6,100 ⁴⁾		(6,100)
กำไรสุทธิ	200,400	69,000			174,300
งบกำไรสะสม					
กำไรสะสม 1 มกราคม 25X3 – บ.พาวเวอร์	551,400			144,000 ²⁾	709,800
- บ.สุวิทย์		200,000	260,000 ¹⁾	14,400 ⁵⁾	
กำไรสุทธิ	200,400	69,000			174,300
เงินปันผล	(200,000)	(90,000)		81,000 ³⁾	(200,000)
				9,000 ⁴⁾	
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X3	551,800	239,000			684,100
งบแสดงฐานะการเงิน					
เงินสด	67,000	116,000			183,000
ลูกหนี้	160,000	182,000			342,000
ดอกเบี้ยค้างรับ	7,200			7,200 ⁶⁾	
สินค้าคงเหลือ	138,000	185,000			323,000
เงินลงทุนในบริษัทสุวิทย์ จำกัด	450,000		144,000 ²⁾	594,000 ¹⁾	

บริษัทพาวเวอร์ จำกัด และบริษัทย่อย
กระดาดำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม
สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X2

รายการ	บ.พาวเวอร์	บ.สุวิทย์	รายการตัดบัญชี		งบรวม
เงินลงทุนในหุ้นกู้	175,000			175,000 ⁵⁾	
อาคาร และอุปกรณ์	460,000	860,000			1,320,000
รวมสินทรัพย์	1,457,200	1,343,000			2,168,000
เจ้าหนี้	105,400	70,000			175,400
ดอกเบี้ยค้างจ่าย		24,000	7,200 ⁶⁾		16,800
หุ้นกู้		600,000	180,000 ⁵⁾		420,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้		10,000	3,000 ⁵⁾		7,000
ทุนหุ้นสามัญ – บ.พาวเวอร์	800,000				800,000
- บ.สุวิทย์		400,000	400,000 ¹⁾		
กำไรสะสม 31 ธันวาคม 25X3	551,800	239,000			684,100
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม			2,900 ⁴⁾	66,000 ¹⁾	64,700
				1,600 ⁴⁾	
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	1,457,200	1,343,000	1,103,600	1,103,600	2,168,000

คำนวณส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมในกำไรสุทธิ

	ปี 25X2	ปี 25X3
กำไรสุทธิของบริษัทสุวิทย์ จำกัด	170,000	69,000
<u>บวก</u> กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้	24,000	
<u>หัก</u> การไม่รับรู้กำไรจากหุ้นกู้แต่ละปี	(8,000)	(8,000)
	186,000	61,000
<u>คูณ</u> ส่วนได้ของส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	0.1	0.1
กำไรสุทธิที่เป็นของส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม	18,600	6,100

สรุปรายการตัดบัญชีในกระดาษทำการ – รายการกำไรระหว่างกันในหุ้นกู้ กรณีซื้อจากบุคคลภายนอก

		ปีที่ไถ่ถอน	ปีที่ถือหุ้นกู้ระหว่างกัน
หุ้นกู้ระหว่างกัน	Downstream	หุ้นกู้ xx	หุ้นกู้ xx
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx
		ดอกเบี้ยรับ xx	ดอกเบี้ยรับ xx
		เงินลงทุนในหุ้นกู้ xx	เงินลงทุนในหุ้นกู้ xx
		ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx
		ดอกเบี้ยจ่าย xx	ดอกเบี้ยจ่าย xx
		กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ xx	กำไรสะสมต้นปี – บริษัทใหญ่ xx
	Upstream	หุ้นกู้ xx	หุ้นกู้ xx
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx
		ดอกเบี้ยรับ xx	ดอกเบี้ยรับ xx
		เงินลงทุนในหุ้นกู้ xx	เงินลงทุนในหุ้นกู้ xx
		ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นกู้ (ถ้ามี) xx
		ดอกเบี้ยจ่าย xx	ดอกเบี้ยจ่าย xx
		กำไรจากการไถ่ถอนหุ้นกู้ xx	กำไรสะสมต้นปี – บริษัทใหญ่ xx
			ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม xx